Művek, vonzások és változások között

A XVIII–XIX. századi magyar festészet magángyűjteményekben · Megnyílt a 33. Budapesti Tavaszi Fesztivál

Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere és Tarlós István, Budapest főpolgármestere nyitotta meg tegnap a Magyar Nemzeti Múzeumban a 33. Budapesti Tavaszi Fesztivált. Az eseménysorozatot indító Vonzások és változások – XVIII–XIX. századi magyar festészet magángyűjteményekben című tárlatot Fertőszögi Péter művészettörténész, a Kogart Alapítvány kuratóriumának elnöke, a kiállítás főkurátora mutatta be.

P. Szabó Ernő

Fertőszögi Péter (balra) és Csorba László, a múzeum főigazgatója bemutatja a kiállítást FOTÓ: TÓTH TIBOR

Vonzások és változások – nemcsak nagyon pontos, de különlegesen gazdag asszociációs tartalmat hordoz magában a címválasztás, ugyanúgy, ahogyan a a Kogart Alapítvány, illetve *Fertőszögi Péter* művészettörténész, az alapítvány kuratóriumi elnöke kezdeményezésére, az alapítvány és a Magyar Nemzeti Múzeum rendezésében megvalósult tárlat helyszínének kiválasztása. Ami a címet illeti: aligha tévedünk nagyot, ha úgy véljük, hogy az az idős *Goethe* remeke, a Wahlverwandtschaften, azaz a magyarul *Vas István* fordításában Vonzások és választások címmel megjelent regényére utal, amely 1808–1809-ben született. Alig néhány évvel azután, hogy *Széchényi Ferenc* gróf *I. Ferenc* császárhoz fordult engedélyért, hogy nagycenki kastélyában őrzött gyűjteményét a nemzetnek ajándékozhassa.

Az engedély után majd 12 ezer nyomtatvány, többezernyi kézirat, térképkötet, aranyérem, sok régiség és néhány képmás került a köz birtokába – ezt az esztendőt tekinthetjük a Magyar Nemzeti Múzeum alapítása évének.

A vonzások, választások és változások törvényszerű kölcsönhatásának az eredménye, hogy éppen akkor nyílt meg az épületben a magyar festészet XVIII–XIX. századi remekeit bemutató kiállítás, amikor újra egyre inkább tudatosodik a magyar reformkor nemzetet és kultúrát egyszerre építő törekvéseinek s annak a folyamatnak a fontossága, amelynek során a mű a műtermekből a közönség elé kerül, s amely folyamatban pótolhatatlan szerepet játszanak a magángyűjtemények. A tárlat súlyát a rendezők azzal is igyekeztek hangsúlyozni, hogy éppen azokban a termekben rendezték meg, amelyekben a XIX. század második felében évtizedeken át a Nemzeti Képtár anyagát őrizték. A mostanihoz hasonló kiállítás utoljára 1981-ben volt a Magyar Nemzeti Galériában. Azt a tárlatot hosszú szünet előzte meg, a mostanit remélhetőleg hamarosan követik hasonló, más korszakok magángyűjteményekben őrzött alkotásait reprezentáló tárlatok.

Mintegy félszáz magángyűjtemény százhuszonkét darabja került most közönség elé, a legtöbb, több mint húsz alkotást a Kovács Gábor-gyűjtemény kölcsönözte, közöttük több ritka XVIII. századi képet, például *Mányoki Ádám II. Rákóczi Ferenc* fejedelem feleségét, *Sarolta Amália* hercegnőt ábrázoló képmását, *Johann Kupeczky* Férfi lanttal című 1723-as alkotását. *Pákh Imre* gyűjteményéből pedig három Munkácsy-kép érkezett a tárlatra: a Hajnalpír, az Ordító suhanc és az Apa születésnapja. A kölcsönzők nagy része azonban inkább az anonimitást választotta, így a magyar műgyűjtés legutóbbi nagy szenzációját jelentő Csontváry Kosztka Tivadar-kép, a Traui látkép naplemente idején című 1899-es, 2012-ig lappangó mű 240 millió forintos leütési árával aukciós rekordot jelentő festmény tulajdonosa is.

Azokat a vonzásokat és választásokat tehát, amelyek egy-egy gyűjteményen belül a képek egymásmellettiségét meghatározzák, nem tanulmányozhatjuk ugyan, ezért azonban pótolhatja a látogatót az a nagy ívű fejlődésvonal, amelyet a tárlat felvázol a XVIII. századi kezdetektől a XIX. század első felének alkotóin, a nemzeti festészet kiteljesedésén keresztül a XIX. század második felében megjelenő különböző törekvések bemutatásáig. A század utolsó évtizedeinek naturalizmusával zárul le az összeállítás, azoknak a művészeknek a munkáival – *Ferenczy Károly, Csók István, Iványi-Grünwald Béla* –, akik *Hollósy Simon* müncheni szabadiskoláját látogatták, s néhány évvel később, 1896-ban mesterükkel együtt létrehozták a nagybányai művésztelepet, a magyar plein air, a modern magyar festészet meghatározó műhelyét. *Id. Markó Károly, Barabás Miklós, Székely Bertalan, Lotz Károly, Madarász Viktor, Paál László,* Munkácsy, *Mednyánszky László, Benczúr Gyula, Szinyei Merse Pál, Rippl-Rónai József* alkotásai jelentik az összeállítás súlypontjait, hogy csak néhány nevet említsünk a sok közül, amelyek egyébként a művekhez tartozó elemzésekkel, illetve a kiállított alkotások reprodukcióival együtt a július 21-ig megtekinthető tárlatot kísérő, hasonló című albumban is megjelennek.